

Wat zoal besproken werd op de 16de meeting van IODE van 31 oktober tot 8 november gehouden te Lissabon, kun je uitvoerig nalezen in het samenvattend verslag, terug te vinden op de IODE web site (<http://www.iode.org>) onder 'IODE-news'. Belangrijk voor het VLIZ is de toetreding tot het mariene XML-consortium en de plannen om naast de bestaande expertgroepen GETADE en GEMIM, nu ook van wal te steken met een 'group of experts' inzake beheer van biologische en chemische data. Convenor hiervoor is Syd Levitus, baas van het World Data Centre USA.

Afgelopen december bezochten de VLIZ databeheerder Ward Vanden Berghe en netwerkbeheerder Francisco Hernandez het Australian Oceanographic Data Centre. Dit centrum, geleid door Ben Searle (tevens voorzitter van IODE) en Gregg Reid (voorzitter van GETADE, d.i. de 'Group of Experts on Technical Aspects of Data Exchange'), spitst zich toe op beheer van fysisch oceanografische data. Ze vervullen een voortrekkersrol in deze materie, wat zich ondermeer uit in de door hen geschreven MEDI software (een informatie directory over marien gerelateerde datasets) en het recente initiatief inzake een marien XML-consortium (zie vorige VLIZ nieuwsbrief). Tijdens dit bezoek werd heel veel ervaring opgedaan bij de Australische 'grote broer' van het VLIZ en werd uitvoerig gediscussieerd over samenwerkingsvormen allerhande.

Belangrijke bijeenkomsten in het verschieft

In het voorjaar vinden twee belangrijke IOC meetings plaats in België.

Van 23 tot 27 april organiseren IOC en VLIZ te Oostende de eerste bijeenkomst van de IODE MEDI stuurgroep. Deze gesloten bijeenkomst heeft als doel verdere afspraken te maken inzake de verdere ontwikkeling en opwaardering van de MEDI software tool.

Van 29 tot 31 mei organiseert IOC, samen met de Vlaamse en Federale overheid, te Brussel een speciale meeting van de 'Intergovernmental Working Group on IOC Oceanographic Data Exchange Policy'. VLIZ treedt op als lokaal organisator. Het doel van deze bijeenkomst is om uitgebreid discussie te voeren over bestaande overeenkomsten en praktijken inzake uitwisseling van oceanografische en aanverwante data en produkten. Hieruit zou een 'Data Policy Statement' moeten voortvloeien ten behoeve van de eerstvolgende Uitvoerende raad en Algemene vergadering van IOC. Meer info over deze bijeenkomst is te vinden op <http://ioc.unesco.org/iode/data-policy.htm>

Interview met dr. Patrick Meire

Professor Patrick Meire ruilde op 1 januari 1999 zijn functie als senior wetenschapper aan het Instituut voor Natuurbehoud voor een nieuwe taak als verantwoordelijke van de onderzoeksgroep Ecosysteembeheer aan de Universitaire Instelling Antwerpen. Professor Meire had er toen al een rijk gevulde carrière opzitten en maakte vooral naam bekendheid als 'trekker' van het ecologisch onderzoek en het integrale waterbeheer van het Schelde estuarium.

Enkele vragen in het bijzonder lagen ons dan ook op de lippen toen we aanklopten aan het kantoor van professor Meire. Wat drijft een bezielde bioloog om een verzekerde carrière aan het Instituut voor Natuurbehoud vaarwel te zeggen voor een nieuw avontuur aan de Universiteit Antwerpen? Of waarom verlaat een geboren Bruggeling, opgegroeid en grootgebracht in de Zwinpolder en omgeving, deze streek en verpandt hij zijn hart aan de Schelde? Daarnaast vonden we dit ook een uitgelezen gelegenheid om te peilen naar wat prof. Meire verwacht van de Vlaams-Nederlandse samenwerking op het vlak van mariene wetenschappen en de rol die hij voor het Vlaams Instituut voor de Zee ziet weggelegd.

Prof. Meire, u bent recent overgestapt van het Instituut voor Natuurbehoud naar de Universitaire Instelling Antwerpen. Toch wist éénieder die u kende dat u zich vóór die overstap heel goed in uw vel voelde als onderzoeker-strateeg voor het Schelde estuarium. Vanwaar dan toch die ommezwaai?

Dat ging eigenlijk zeer toevallig. Ik voelde me inderdaad heel goed op het IN, maar toen die vacature in Antwerpen werd opengesteld zag ik dit als een nieuwe uitdaging om in een andere omgeving een ietwat ander werk te gaan doen. De aantrekkingskracht van het onderwijs speelde hierin een niet te onderschatten rol. Ik ben er immers van overtuigd dat in de toekomst de inbreng van biologen in het maatschappelijke gebeuren steeds belangrijker zal worden. Ik hoop van hieruit een bijdrage aan dit proces te kunnen leveren, niet alleen via het onderzoek, maar ook via opleiding van studenten.

Uw wortels situeren zich in Brugge. Toch lijkt het gros van uw onderzoeksactiviteiten zich toe te spitsen op rivieren en estuaria. Is het een bewuste keuze geweest om u niet in de eerste plaats te richten naar zee- en kustonderzoek?

Nee, dit is geen bewuste keuze. Ik ben sowieso aangetrokken door water. Onderzoek doen in bossen, heiden of andere 'droge' gebieden trekt me niet aan. Mijn enorme liefde voor kusten en estuaria lijkt wel aangeboren. Veel van onze vakanties gaan in die richting, niet om op het strand te gaan liggen, maar om de kusten te bezoeken.

Een groot deel van mijn jeugd heb ik in Brugge en de polderstreek doorgebracht en van jongsaf heb ik een grote interesse gehad voor kust en zee. Dit vertaalde zich in vele excursies in Zeeland, waar ik heel erg gefascineerd raakte door de ginds talrijke watervogels. In het verlengde daarvan heb ik vervolgens biologie gestudeerd aan de Rijksuniversiteit Gent en mijn licentiaats-, zowel als mijn doctoraatssthesis gemaakt op de ecologie van steltlopers in de Oosterschelde. Immers, in die tijd werden de voorbereidingen getroffen voor de bouw van een stormvloedkering in de Oosterschelde en de mogelijke effecten op watervogels dienden te worden geëvalueerd. Dit onderzoek verrichtte ik op het Laboratorium voor Ecologie der Dieren, Zoögeografie en Natuurbehoud, bij professor Hublé en dit in nauwe samenwerking met Eckhart Kuijken, de latere directeur van het Instituut voor Natuurbehoud. In die periode van negen jaar heb ik ook een half jaar onderzoek verricht aan de universiteit van Oxford om me verder te specialiseren in de voedsel-ecologie. Na een halfzijdse job aan het toenmalige Delta Instituut voor Hydrologisch Onderzoek, het huidige NIOO-CEMO, ben ik in 1990 vertrokken naar het Instituut voor Natuurbehoud, dat toendertijd nog in Hasselt gevestigd was. Daar heb ik het onderzoek in het Schelde estuarium, met name in de Zeeschelde, opgestart en proberen verder uit te bouwen. Eigenlijk was dit een logisch voortvloeisel uit het onderzoek dat ik voorheen deed in de Oosterschelde, het Veerse Meer en in de tweede helft van de jaren '80 ook in niet onbelangrijke mate in de Westerschelde.

Dat ik me uiteindelijk op estuaria als onderzoeksdomein heb gestort, veeleer dan op het mariene milieu, heeft met veel toevalligheden te maken maar vermoedelijk ook met mijn vroegere liefde voor vogels. Het zeevogelonderzoek was op het ogenblik dat ik met onderzoek startte, eigenlijk nauwelijks bestaande. De link van vogels naar estuaria lag dus meer voor de hand.

U bent nu verantwoordelijk voor de onderzoeksgroep Ecosysteembeheer. Hoe is deze groep gestructureerd? Hoeveel mensen werken hier? Wat zijn de thema's die aan bod komen binnen dat ecosysteembeheer?

Binnen het Departement Biologie van de UIA zijn er een zevental verschillende onderzoeksgroepen, waarvan 'Ecosysteembeheer' er één is. Binnen de groep zijn wij momenteel met een goede 25 man. Het onderzoek kunnen we in

drie grote luiken opsplitsen:

1) 'structuren': dit behandelt biotische en abiotische structuren van estuaria en rivieren (vissen, macro-invertebraten, fysico-chemische parameters, habitatkarakteristieken, e.a.), dus vooral beschrijvende elementen die ook kunnen gebruikt worden voor typologie, e.d.

2) 'functionele aspecten': dit onderzoek draait voornamelijk rond de interactie van nutriëntencycli en vegetaties, waarbij met name de rol van schorren in de nutriëntencycli van estuaria zoals de Schelde, aan bod komen.

3) 'integratie van structurele en functionele aspecten': met de resultaten uit deze integratieoefening willen we een onderbouwing geven aan een toekomstig beheer van rivieren en estuaria.

Het Scheldewerk raakte u even aan. Wat zijn daarin uw plannen voor de nabije toekomst?

In 1995 ging het ambitieuze OMES programma ('Onderzoek Milieu Effecten Sigmaplan') van start, een samenwerking van twaalf verschillende laboratoria en instituten. Het doel van OMES is een ecosysteemmodel te maken van de Zeeschelde, zeg maar het Vlaamse deel van het Schelde estuarium, en dit ten behoeve van de verdere uitwerking van het Sigmaplan. Dit project, waarvan ik coördinator ben en dus reeds startte toen ik nog op het IN werkte, wordt nu van hieruit verder opgevolgd. Het project is momenteel weliswaar afgelopen, maar we hopen alsnog het onderzoek in de Zeeschelde te kunnen continueren en vooral de zeer boeiende samenwerking die tot stand kwam te kunnen verder zetten.

Met de groep 'Ecosysteembeheer' focussen we ons echter niet alleen op de Schelde maar algemeen op allerhande natte ecosystemen. We hopen in de toekomst significante bijdrages te kunnen leveren aan de ontwikkeling van concepten voor eerder grootschalige beheersvraagstukken. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het inschakelen van valleigebieden in het waterbeheer, het belang van slikken en schorren, kwantiteits- en kwaliteitsaspecten, enz.

Hoe ziet u overigens, als doorwinterd 'waterbioloog' de toekomst voor dit soort onderzoek in Vlaanderen?

Het zou er eigenlijk heel stralend uit moeten zien, omdat waterrijke systemen ontzettend belangrijk zijn en de impact van de mens op deze systemen ongelooflijk groot is. En dat uit zich niet alleen in waterkwaliteitsaspecten (de klassieke verontreiniging) maar ook en steeds meer in zaken die van doen hebben met waterkwaliteit. Denken we maar aan het probleem van lagere debieten in de zomer en veel frequentere hoge debieten in de winter met alle mogelijke overstromingen en verdrogingsfenomenen als gevolg. Anderzijds zijn er ook belangrijke ontwikkelingen in de sfeer van de mobiliteit: het vervoer over water wordt steeds meer gepromoot als een milieuvriendelijk alternatief, waarbij wel eens wordt voorbijgaan aan de ongetwijfeld zeer belangrijke consequenties voor de inrichting

van rivieren en waterlopen, het kwantiteitsbeheer, enz. Er komen zoveel vragen op ons af dat, wil men een degelijk beleid en beheer voeren, er ook een degelijk onderzoek aan de basis hiervan zal moeten liggen. Dus als die logica gevolgd wordt, zou de toekomst voor het aquatisch onderzoek gunstig moeten zijn.

Als we spreken over de Schelde, spreken we automatisch over initiatieven over de grenzen van Vlaanderen en Nederland heen, zoals de zopas officieel gestarte Vlaams-Nederlandse samenwerking voor kustgebonden onderzoek. Die zou toch potenties moeten bieden voor nieuwe onderzoeksimpulsen in de toekomst. Welke rol ziet u toebedeeld voor dit nieuwe initiatief?

Mijn persoonlijke visie is dat die Vlaams-Nederlandse samenwerking een centrale plaats zou moeten spelen. Nu heb je een financiering van nationale projecten, daarboven heb je financiering van Europese projecten. Maar het niveau daartussen, waarbij je een vorm van regionale samenwerking hebt die dan ook handelt over fundamentele ecologische problemen, maar gericht is op specifieke systemen, verdient extra aandacht. De samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland voor het kustgebonden zeeonderzoek en het Scheldeonderzoek in globo, is een conditio sine qua non om een stap vooruit te zetten. Een optimalisatie van het gebruik van de bijzonder goed uitgebouwde onderzoeksinfrastructuur van het NIOO-CEMO in Yerseke zou voor ons bijvoorbeeld sowieso heel interessant zijn. En los van de infrastructuur die kan ter beschikking worden gesteld, is de uitwisseling van mensen en ideeën de basis voor elke samenwerking. Wat mij betreft is die Vlaams-Nederlandse grens een totaal onbelangrijk element, dat hopelijk een goede samenwerking niet langer in de weg zal staan.

Een ander nieuw initiatief in het marien-estuariene landschap is de oprichting van het Vlaams Instituut voor de Zee. Welke rol ziet u het VLIZ toebedeeld?

Los van de educatieve rol en de taak om de zichtbaarheid van het Vlaams marien en estuarien onderzoek te verbeteren, vind ik een bijzonder belangrijke taak voor het VLIZ de rol als datacentrum. Er worden heel veel data verzameld die nu niet op een goed georganiseerde manier worden opgeslagen. Nochtans zijn juist die langetermijn datasets en de toegankelijkheid ervan bijzonder belangrijke elementen voor het wetenschappelijk onderzoek. We worden nu al vaak geconfronteerd bij studies naar effecten van verdieping, van baggerwerken, enz. met een ontzettend gebrek aan tijdsreeksen. Veel gegevens gaan gewoon verloren. Ik zie voor het VLIZ een centrale rol weggelegd als databeheerder. Ze kan die perfect vervullen binnen het kader van zo'n Vlaams-Nederlandse samenwerking. Voor mijn part staan de pistes open om zich te beperken tot de Vlaamse data of die van het volledige stroomgebied.

Ziet u concreet vanuit uw onderzoeksgroep samenwerkingsvormen met het VLIZ?

Absoluut. Er worden hier momenteel in het kader van het Scheldeonderzoek vrij veel data verzameld. Het ter beschikking stellen van die gegevens aan het VLIZ en alles wat daarmee samenhangt, is een minimale vorm van samenwerking die nodig is.

U doceert ook reeds enkele jaren een cursus 'Integraal Waterbeheer'. Ongetwijfeld hebt u hierin heel veel ervaring kunnen opdoen in velerlei facetten van integraal waterbeheer. Hoe verlopen die contacten met mensen die allen op één of andere manier met water te maken hebben, maar vanuit toch wel heel verschillende invalshoeken, interesses, motieven?

Voor mij is het gedurende mijn ganse carrière vanaf afgestudeerd student tot nu een voortdurende evolutie geweest. Ik ben begonnen als 'ecoloog onder de ecologen', waarbij eigenlijk enkel de ecologische vragen ons interesseerden. Stap voor stap groeide evenwel een openheid naar andere disciplines toe. Tijdens mijn werk in de Nederlandse Delta – met name in de Oosterschelde bij de afsluiting van de stormvloedkering en de bouw van de secundaire dammen – werden de interacties met ingenieurs steeds frequenter. Waar je in eerste fase elkaar niet begrijpt, in andere werelden leeft, voelde ik het meer en meer als een uitdaging om juist die werelden dichterbij elkaar te brengen en meer begrip op te brengen voor elkaar. Ook in de Zeeschelde is er heel veel samenwerking met AWZ, met ingenieurs, en hoewel er zeker nog een hoop verschillen zijn is de manier waarop we als mensen overeenkomen, met elkaar omgaan, grondig geëvolueerd omdat we elkaar hebben leren appreciëren.

Ingenieurs zijn niet enkel de boosdoeners, maar stuk voor stuk heel verstandige mensen die hun systeem kennen, maar vanuit hun standpunt. Wij kennen ook het systeem, maar vanuit ons standpunt. Wanneer we wederzijds respect tonen voor elkaars kennis, dan staan we al een heel stuk verder. Een ingenieur gaat een probleem aanpakken door onmiddellijk naar een oplossing te zoeken, zo is hij opgeleid, hij kijkt vooruit. Een bioloog gaat veeleer de oorzaak van het probleem zoeken, hij kijkt in het verleden, hij zoekt het waarom, de oorzaak. Wanneer we beide disciplines samenbrengen, en als er een probleem is, wij de oorzaak zoeken en de ingenieur de oplossing, dan komen we een gigantisch stuk verder.

U had misschien wel evengoed waterbouwkundig ingenieur kunnen zijn geworden?

Misschien wel. Had ik niet voor de biologie gekozen, maar bijvoorbeeld voor één of andere ingenieursrichting, dan was ik waarschijnlijk ook wel waterbouwkundig ingenieur geworden en geen mijnningenieur of zoiets, want ik heb claustrofobie.